

Reżim wolnego handlu

18 grudnia 2008

Piewcy globalizacji opisują ten proces jako unikalny fenomen znoszący wszelkie bariery kulturowe, ekonomiczne i społeczne. Globalizacja oznacza jednak również przekształcenie polityk ekonomicznych państw narodowych w jeden uniwersalny, neoliberalny model (tzw. strukturalne dostosowanie). Nieodłącznym zjawiskiem towarzyszącym globalizacji jest wzrastający poziom kontrolowania procesów produkcji przez kapitał prywatny. W konsekwencji staje się on coraz bardziej mobilny (co można zaobserwować na przykładzie korporacji transnarodowych przenoszących w ciągu jednego dnia swoje fabryki na obszary peryferyjnego kapitalizmu dysponujące tańszą siłą roboczą) a pole jego działań stopniowo poszerza się o płaszczyzny zarezerwowane do tej pory dla państw narodowych.

Kraje Globalnego Południa w zamian za umorzenie długów i pomoc finansową są zmuszane przez WTO i MFW do akceptowania i wdrażania polityki tzw „strukturalnego dostosowania” w ramach układów o wolnym handlu (tzw Free Trade Agreements – FTA). Oznacza to w praktyce postępującą liberalizację handlową, deregulację i prywatyzację sektora publicznego (edukacja, służba zdrowia, energetyka, dostęp do wody pitnej itp).

W coraz bardziej zglobalizowanym świecie międzynarodowe układy handlowe i prawa pracownicze są ściśle ze sobą połączone. Niezwykle istotną sprawą staje się zrozumienie wpływów Porozumień o Wolnym Handlu (FTA) na sytuacje pracowników na całym świecie.

Według prognoz UNDP liczba ludzi żyjących za mniej niż dolara dziennie może wzrosnąć z 334 milionów osób (stan na 2007 rok) do 471 milionów w 2015 roku. UNDP szacuje że majątek 225 najbogatszych osób na świecie jest równy rocznym dochodom 74 najbiedniejszych krajów świata z łączną populacją 2,5 miliarda

ludzi.

Niezbędnym elementem wszelkich porozumień o wolnym handlu – forsowanych przez Stany Zjednoczone i Międzynarodowe Instytucje Finansowe takie jak WTO (Światowa Organizacja Handlu) jest kampania na rzecz zniesienia barier handlowych – obowiązków importerów, eksporterów, taryf celnych i subwencji. Dobrym przykładem ukazującym skutki polityki wolnohandlowej jest kontynent afrykański, gdzie dochody z eksportu spadły z 6% w 1980 roku do 2% w roku 2002. Warto zaznaczyć, że Afryka jest jednym z kontynentów zawierających największą ilość układów FTA. Zubożenie krajów Globalnego Południa łączy się ze zjawiskiem feminizacji biedy. 70% z 1,3 miliarda ludzi żyjących poniżej minimum socjalnego to kobiety. Kobiety pracują przy produkcji około 60 % światowej żywności, prowadzą około 70% małych i drobnych gospodarstw. Feminizacja biedy jest dynamicznym procesem społecznego wykluczenia i marginalizacji co często wiąże się z dyskryminacją, przemocą i łamaniem praw człowieka.

Dwustronne Porozumienia o Wolnym Handlu (FTA`s) sankcjonują postępującą liberalizację przepisów handlowych. Raport Międzynarodowej Organizacji Pracy (ILO) z 2000 roku wśród skutków ww. porozumień wymienia: niepewność zatrudnienia, ograniczanie produkcji, redukcje miejsc pracy, łamanie prawa pracy i represje związkowe w krajach rozwijających się, zawieranie tzw. umów śmieciowych bez opłacania składek ubezpieczeniowych i zdrowotnych, deregulacje rynku pracy, wzrost bezrobocia. Głównymi beneficjentami FTA są korporacje i przedsiębiorstwa amerykańskie.

W znakomitej większości przypadków Porozumienia o Wolnym Handlu stały się bezpośrednią przyczyną pogwałcenia praw pracowniczych. Porozumienia takie dają możliwość zbiorowej kontroli (zarówno ekonomicznej jak i politycznej) korporacji międzynarodowych nad społecznością krajów rozwijających się. Równocześnie wiele rządów lekceważy prawa pracownicze, na rzecz dalszego uelastyczniania prawa pracy w celu

przyciągnięcia do kraju kapitału zagranicznego w postaci ponadnarodowych korporacji.

Międzynarodowe Układy o Wolnym Handlu:

DR-CAFTA – Środkowoamerykańskie Porozumienie o Wolnym Handlu – zawarte między Stanami Zjednoczonymi i krajami Ameryki Środkowej: Kostaryką, Salwadorem, Gwatemalą, Hondurasem, Nikaraguą i Dominikaną. Celem DR-CAFTA jest utworzenie strefy wolnego handlu pomiędzy jego sygnatariuszami i zniesienie taryf celnych na 80% produktów eksportowanych ze Stanów Zjednoczonych do krajów CAFTA. Układ ten stwarza warunki dla dalszego wzrostu i rozwoju korporacji ponadnarodowych kosztem lokalnych gospodarstw rolnych, spółdzielni i drobnych przedsiębiorstw.

AGOA (African Growth and Opportunity Act) – Celem AGOA jest nie tylko wzmocnienie więzi ekonomicznych między USA a krajami Afryki Subsaharyjskiej, ale również rozwój gospodarczy krajów beneficjentów. Podobnie jak inne Porozumienia o Wolnym Handlu (FTA's) AGOA stwarza uprzywilejowane warunki dla krajów odbiorców, umożliwiając im bezcłowe wejście na rynek amerykańskich produktów. Warunkiem uzyskania „nieograniczonego” dostępu do produktów z USA jest ograniczenie wydatków rządowych, obniżenie podatków, otworzenie rynków krajowych na inwestycje korporacji ponadnarodowych. Congress of South African Trade Unions (COSATU) razem z innymi afrykańskimi organizacjami pracowniczymi sprzeciwia się AGOA.

CBI (Carribean Basin Initiative) – Utworzona w 1983 roku inicjatywa powstała jako sprzeciw wobec rosnących w siłę w tym czasie ruchów lewicowych w Ameryce Środkowej. Obecnie w skład CBI wchodzi 24 kraje: Antigua i Barbuda, Aruba, Wyspa Bahama, Barbados, Belize, Wyspy Dziewicze, Costa Rica, Dominikana, Salwador, Grenada, Gwatemala, Gujana, Haiti, Honduras, Jamajka, Montserrat, Antyle, Nikaragua, Panama, St. Kitts i Nevis, St. Lucia, St. Vincent, Trinidad i Tobago.

NAALC (Północnoamerykańskie Porozumienie o Współpracy Pracowniczej) – Założone w 1993 roku przez USA, Meksyk i Kanadę. Układ jest komponentem NAFTA – Promuje takie wartości jak: wolność stowarzyszeń, zakaz stosowania pracy przymusowej, zakaz zatrudniania nieletnich, przestrzeganie prawa pracy (sic!), przeciwdziałanie dyskryminacji w miejscu pracy itp. NAALC nie ma żadnych instrumentów, których można by użyć w celu ukarania pracodawców nie przestrzegających prawa pracy. Funkcjonuje głównie jako forum wymiany doświadczeń między pracodawcami.

Peru FTA (Peru Trade Promotion Agreement) – PTPA dwustronne porozumienie handlowe między USA i Peru mające na celu zniesienie barier handlowych i stworzenie korzystnych warunków dla inwestycji zagranicznych. PTPA nie uwzględnia asymetrii między gospodarką amerykańską i peruwiańską. Duże zaniepokojenie budzi fakt, że PTPA przyczynia się do pogorszenia sytuacji pracowników w Peru. Drobnolscy rolnicy peruwiańscy nie są w stanie konkurować z wielkimi korporacjami amerykańskimi i przedsiębiorstwami rolnymi, które są mocno subsydiowane przez rząd USA. W wyniku polityki PTPA spółdzielnie i drobne przedsiębiorstwa peruwiańskie plajtują, a ich ziemie są sprzedawane za bezcen korporacjom zagranicznym.

Kolumbia FTA (Columbia Trade Promotion Agreement) – Dwustronne porozumienie handlowe między Kolumbią i USA na zasadach takich jak PTPA

Panama FTA (Panama Free Trade Agreement) – Na mocy porozumienia ponad 88% amerykańskich produktów eksportowych zostało zwolnionych z opłat celnych. Podobnie jak w przypadku powyższych porozumień grupą, która ucierpiała najbardziej w wyniku uchwalenia postanowień układu PFTA są panamscy rolnicy.

MFA (Multi-Fiber Agreement) – Osobne porozumienie regulujące światowy handel tekstyliami w latach 1974 – 2004. Określało wielkość eksportu tekstyliów z krajów rozwijających się do

krajów rozwiniętych. Porozumienie wygasło pierwszego dnia 2005 roku. Mimo iż MFA już nie obowiązuje cła nałożone w wyniku zawarcia tego traktatu nadal obowiązują w niektórych krajach rozwijających się. Według danych raportu opracowanego przez Bank Światowy kraje rozwijające się straciły w wyniku podpisania układu MFA 27 milionów miejsc pracy.

Według danych Banku Światowego w połowie 2004 roku istniało 229 FTA, przy czym 174 kraje podpisały przynajmniej 1. Liczba ta nie uwzględnia jednak wielu traktatów, które są obecnie negocjowane. Według danych Banku Światowego w 2007 roku przedstawiono propozycje zawarcia 194 nowych układów FTA. Z kolei według danych Asia Development Bank w 2006 roku w krajach azjatyckich istniały 192 układy, w tym 84 ratyfikowane, 57 będących przedmiotem negocjacji i 51 przedłożonych jako propozycje do rozpatrzenia w najbliższej przyszłości.

OPA (Organizacja Państw Amerykańskich) wskazuje na 84 układy wolnohandlowe zawarte w Ameryce Łacińskiej, od Kanady po Chile.

UNCTAD (Konferencja Narodów Zjednoczonych ds Handlu i Rozwoju) szacuje że w 2007 roku istniało ogółem 5,500 układów wolnorynkowych.

UMOWY O WOLNYM HANDLU PODPISANE LUB ZAINICJOWANE ZA KADENCJI GEORGE'A W. BUSH

Podpisane FTA: Chile – (2002), Singapur – (2002), Australia – (2003), Bahrajn – (2004), Maroko – (2004), Laos – (2004), Kostaryka – (2005), Republika Dominikany – (2005), Salwador – (2005), Honduras – (2005), Gwatemala – (2005), Nikaragua – (2005), Oman – (2006), Kolumbia – (2006), Peru – (2006), Panama – (2007) i Korea – (2007).

Trwające negocjacje: SACU (Southern African Customs Union) – od 2003, Tajlandia – od 2004, Ekwador – od 2004, Zjednoczone Emiraty Arabskie – od 2005 i Malezja – od 2006.

Kraje i organizacje negocjujące podpisanie FTA w przyszłości:
Algieria, APEC, ASEAN, Bangladesz, Karaiby, Egipt, Gruzja,
Gana, Indie, Bliski Wschód, Nowa Zelandia, Szwajcaria, Tunezja
i Urugwaj.

Źródło i opracowanie: [Sprawiedliwy Handel](#)

Na podstawie: www.fightingftas.org, www.whiteband.org,
go.worldbank.org/2KKER5K700, www.wto.org, www.laborrights.org